

Codrin MURARIU**PROCLAMAREA REGATULUI ROMÂNIEI.
CONTEXT ȘI REACȚII INTERNE**

Anul 1881 reprezintă, indiscutabil, unul dintre reperele majore în procesul de emergență a statului român modern. Edificarea Regatului României a fost precedată, într-o firească și necesară ordine, de proclamarea Unirii Principatelor Moldova și Țara Românească, în 1859, precum și de dobândirea independenței de stat, în 1877. Cu toate acestea, spre deosebire de cele două momente, proclamarea regatului a fost nu de puține ori ocolită de majoritatea istoriografiei românești, în sensul unor analize deseori fugare și incomplete. În cele ce urmează, ne propunem o examinare a cadrului general de desfășurare a evenimentului, precum și a impactului său asupra unora dintre cei mai însemnați reprezentanți ai lumii politice românești a vremii.

Problema transformării României în regat a preocupat neîntrerupt cercurile politice conducătoare de la București încă din momentul (dacă nu chiar de dinaintea) semnării Tratatului de la Berlin, la 1/13 iulie 1878. Pe de altă parte, în lumea politică și diplomatică exista o stare de expectativă generală privind înfăptuirea acestui act; ca un exemplu, domnitorului Carol îi fuseseră adresate, în mod anticipat, felicitări de către Mihail Sturdza, fostul domnitor al Moldovei, aflat la Paris¹; de asemenea, în ședința din 10/22 mai 1877, Dumitru Brătianu îl salutase pe Carol I drept primul rege al României². Presa, atât cea din țară, cât și cea din străinătate, vehicula și ea posibilitatea instituirii Regatului³.

Din acest punct de vedere, recunoașterea independenței statului în plan

¹ Dumitru Suciu, *Monarhia și făurirea României Mari 1866-1918*, București, 1997, p. 103.

² Paul Linderberg, *Regele Carol I al României*. Traducere de Ion Nastasia, București, 2003, p. 166.

³ Sorin Liviu Damean, *Carol I al României*, vol. I (1866-1881), București, 2000, p. 217.

⁴ Marcel Dinu, Octavian Gavriș, Cornel Paraschiv, *Dezvoltarea relațiilor internaționale ale României. Acțiuni diplomatice dedicate recunoașterii și consolidării Independenței după Congresul de la Berlin*, în *Diplomația românească în slujba Independenței*, București, 1977, p. 238-268.

⁵ Paraschiva Căncea, *Viața politică din România în primul deceniu al independenței de stat 1878-1888*, București, 1974, p. 81-82.

⁶ Keith Hitchins, *România 1866-1947*. Ediția a III-a revăzută și adăugită. Traducere de George G. Potra și Delia Răzdolescu, București, 2003, p. 63.

internațional, în primul rând de către Marile Puteri, apărea ca o condiție *sine qua non* pentru reușita unui asemenea act istoric. Astfel, alături de o asiduă campanie diplomatică, dublată de măsuri în plan intern, în vederea soluționării acestei chestiuni⁴, reprezentanții guvernului liberal de la București au desfășurat inclusiv tratative și acțiuni având ca obiectiv facilitarea actului în sine.

În ciuda semnificațiilor sale (sau poate chiar din acest motiv), dezideratul proclamării regatului nu a fost un proiect ușor de îndeplinit. Deși sistemul monarhic se bucura de simpatie și de sprijin, imaginea domnitorului Carol (Alteță Regală, din 1878) era încă asociată, atât în ochii unei părți a opiniei publice românești, cât și a adversarilor politici, cu aceea a unui conducător interesat să mențină aservirea economică și politică a statului român față de Germania⁵. Este, de altfel, un fapt cunoscut acela că Bismarck condiționase recunoașterea independenței de soluționarea disputei referitoare la construcția de căi ferate cu capital german în România⁶. Pe de altă parte, meritele incontestabile ale lui Carol I, dovedite pe

parcursul a 15 ani de domnie, precum și nevoia de stabilitate internă și externă, pledau în favoarea eforturilor de obținere a unui acord general, la nivelul partidelor politice, privind chestiunea proclamării regatului.

Un prim pas în acest sens a fost făcut în 1880, când Senatul și Camera Deputaților au votat, pe 1/13 decembrie, respectiv pe 4/16 decembrie, legea prin care era reglementată succesiunea la tron. Concret, datorită reușitei lui Carol de a convinge trei membri ai familiei sale să accepte articolul 83 din Constituție, prin care se preciza că, în absența unui moștenitor direct, succesiunea revenea celui mai vârstnic dintre frații domnitorului sau descendenților săi⁷, opoziția a fost de acord cu desemnarea lui Ferdinand, nepotul de frate al domnitorului, ca prinț moștenitor⁸. Astfel, viitorul act al proclamării Regatului României dobânda un triplu înțeles, rolurilor de stimulent al luptei pentru realizarea unității statale a românilor și de factor esențial al sporirii prestigiului României în plan extern adăugându-li-se cel de element de consolidare a monarhiei și a imaginii lui Carol I, cu precădere în plan intern⁹.

Deși pregătirile în vederea instituirii regatului se înmulțeau, viața politică românească luase o turnură care ar fi putut duce la cel puțin o amânare a actului proclamării. Pe lângă nereușita tentativă de asasinare a prim-ministrului I. C. Brătianu, la 2/14 decembrie 1880, disensiunile dintre puterea liberală și opoziția conservatoare, dar mai ales cele din interiorul acesteia din urmă, completau imaginea unei degringolade a clasei politice românești în preajma realizării unui act de o mare importanță istorică.

Existența unei voințe măcar majoritare, dacă nu unanime, la nivel politic, pentru înfăptuirea acestui act, fusese demonstrată de asentimentul opoziției cu privire la reglementarea succesiunii la tronul României; acesta fusese obținut mai ales datorită necesității facilitării demersurilor diplomatice pentru recunoașterea internațională a viitoarei forme de guvernământ a statului. Cu toate acestea, impresia desolidarizării era dată, după cum observa însuși Carol I¹⁰, mai mult de certurile, interesele personale și viziunile diferite ale frunțașilor vieții politice românești, într-un cuvânt de imposibilitatea unei colaborări generale pentru transpunerea în practică a actului proclamării.

Pentru a ne edifica în acest sens este, credem, suficientă amintirea

⁷ Paraschiva Căncea, *op. cit.*, p. 81.

⁸ *Istoria românilor*, vol. VII, tomul al II-lea – *De la Independență la Marea Unire (1878-1918)*, coord. Gheorghe Platon, București, 2003, p. 167.

⁹ Vasile Cristian, Gheorghe Iacob, *Considerații privind locul României în contextul european după cucerirea Independenței*, în *România în istoria universală*, vol. I, coord. Ion Agrigoroaiei, Vasile Cristian, Gheorghe Buzatu, Iași, 1986, p. 329.

¹⁰ Carol I către Maria de Flandra, București, 22 martie / 3 aprilie 1881, în Sorin Cristescu, *Carol I. Corespondența personală (1878-1912)*, București, 2005, p. 95.

existenței, la nivelul conducerii Partidului Conservator, a unei probleme de orientare în politica externă. Mai precis, conservatorul moldovean Grigore M. Sturdza, alături de Christian Tell, înființase ziarul „Democrația națională”, în care se pronunța pentru o politică externă a României alături de Rusia. La 1/13 ianuarie 1881, Titu Maiorescu, unul dintre reprezentanții marcanți ai grupării junimiste din cadrul partidului, publica, în revista „Deutsche Revue”, un articol care sugera o apropiere de Puterile Centrale.

Pe lângă atacurile care au urmat la adresa autorului din partea ziarului „Românul”, conservatorii au dezavuat și ei opțiunile de politică externă ale colegului lor, reproșându-i faptul că nu s-a consultat cu membrii Comitetului Dirigent al

partidului înainte de publicarea respectivului articol. Din acest motiv, scindarea dintre conservatori și junimiști, în sensul unei demisii a ultimilor de la șefia partidului, devenise o chestiune de timp, amânată doar de actul proclamării¹¹.

Viziunile de politică externă, dar și orientarea pro-monarhistă a „Junei Drepte” din cadrul Partidului Conservator au jucat, credem, un rol preponderent în decizia lui I. C. Brătianu de a se adresa exclusiv acestei facțiuni atunci când, răspunzându-se dorinței lui Carol I de a se da instituirii regatului un caracter de reprezentare națională, au început tratativele pentru formarea unui guvern de coaliție. Cu toate acestea, P. P. Carp a evitat un răspuns ferm, motivând necesitatea unei consultări prealabile a conducerii clubului conservator.

Argumentul liderului junimist denota clar, în ciuda existenței unor acțiuni independente ale „Junei Drepte” în cadrul Partidului Conservator, nesiguranța și dificultatea inițierii unei posibile acțiuni de scindare totală între junimiști și conservatori. Pe de altă parte, junimiștii nu ajunseseră încă la formularea unui program politic coerent, care să ducă la câștigarea unei mai mari popularități¹². Pentru conservatori, cea mai importantă condiție pentru participarea la un guvern de coaliție era aceea conform căreia ei urmau să ocupe o serie de funcții-cheie, Lascăr Catargiu dorindu-și președinția Senatului. Pe de altă parte, însă, conservatorii nu erau mai puțin conștienți de faptul că o colaborare cu liberalii aflați la conducere pentru înfăptuirea proclamării Regatului le-ar fi sporit acestora din urmă creditul politic¹³.

Putem considera, așadar, că perspectiva unui guvern de coaliție apărea ca o problemă relativ controversată pentru Partidul Conservator. Demersul lui I. C. Brătianu s-a soldat, finalmente, cu un eșec, în ședința clubului conservator din 27 februarie / 9 martie 1881 hotărându-se ca propunerea prim-ministrului să fie aprobată doar dacă va fi adresată întregului partid, ceea ce, bineînțeles, nu s-a întâmplat¹⁴.

Momentul propriu-zis al proclamării regatului (și, poate, acesta este motivul esențial care explică lipsa unui studiu larg referitor la el) nu a fost generat și consumat într-o atmosferă festivă sau de totală armonie între grupările politice. Însuși Carol I s-a arătat ezitant cu privire la oportunitatea înfăptuirii actului respectiv, considerând că viitorul României nu prezenta, încă, destulă siguranță¹⁵.

¹¹ Anastasie Iordache, *Originile conservatorismului politic din România și rezistența sa contra procesului de democratizare 1821-1882*, București, 1987, p. 306.

¹² Paraschiva Căncea, *op. cit.*, p. 82.

¹³ Apostol Stan, *Putere politică și democrație în România 1859-1918*, București, 1995, p. 128.

¹⁴ Paraschiva Căncea, *op. cit.*, p. 83.

¹⁵ Paul Linderberg, *op. cit.*, p. 221.

¹⁶ Carol I către Maria de Flandra, București, 26 februarie / 10 martie 1881, în Sorin Cristescu, *op. cit.*, p. 93.

¹⁷ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*, vol. I – *Carol I*, București, 2001, p. 119.

Presupunerea suveranului era, în opinia noastră, explicabilă, fie și numai dacă luăm în considerare disensiunile existente, în acea perioadă, între Austro-Ungaria și România cu privire la problema Dunării, aspect la care ne vom referi în textul nostru. În acest sens, suveranul îi scria Mariei de Flandra că „problema regatului trece tot mai mult în prim-plan și în pofida efortului meu să nu se grăbească în această problemă, nu s-a putut fixa un moment mai târziu de 10/22 mai. Sunt de părere să se aștepte până la toamnă ca până atunci să ne orientăm mai bine”¹⁶.

Deși la 28 februarie / 12 martie 1881, Vasile Boerescu îl informa pe Carol că guvernul dorea proclamarea regatului în data de 8/20 aprilie, ziua de naștere a domnitorului¹⁷, o serie de incidente,

legate atât de politica internă, cât și de cea externă a României, au dus la înfăptuirea acestui act în ziua de 14/26 martie 1881. Potrivit propriei mărturii, Carol I observa că „proclamarea a venit atât de repede, încât eu însumi am fost surprins. Ți-am scris de curând [...] că eu insistam pentru 10/22 mai, după aceea m-am lăsat convins pentru ca proclamarea regatului să aibă loc în ziua mea de naștere (8/20 aprilie) și am cedat până la urmă ca să aibă loc zilele acestea (14/26 martie)”¹⁸.

Rațiunea imediată a înfăptuirii acestui act în cadrul ședinței Adunării Legiuitoare a constituit-o interpelarea lui Titu Maiorescu, care, cu o zi înainte (13/25 martie), insinua că liberalii aflați la putere își mențineau convingerile republicane, astfel că monarhia din România se afla, în continuare, pe un teren nesigur¹⁹. Fruntașul junimist făcea, de asemenea, referire la tentativa eșuată a asasinării prim-ministrului, din decembrie 1880, cerând, în acest sens, ca guvernul să-și facă datoria față de instituțiile care asigurau „ordinea monarhică” prin măsuri represive la adresa grupărilor politice de orientare socialistă, pe care nu le considera străine de organizarea atentatului.

Asasinarea țarului Alexandru al II-lea, la 1/13 martie 1881, generase îngrijorare în rândul liberalilor²⁰; prin urmare, considerăm că Titu Maiorescu a dat dovadă de abilitate politică atunci când a adus în discuție necesitatea reprimării ideilor și acțiunilor socialiste folosindu-se tocmai de această stare generală în care se afla Partidul Liberal. În același timp, Maiorescu se pronunța și împotriva tolerării, de către guvernul liberal, chiar și după încercarea de asasinare a prim-ministrului I. C. Brătianu, a exceselor presei, pledând în sensul unei restricționări a libertății acesteia²¹.

Din această perspectivă, Maiorescu își exprima mirarea și indignarea la adresa existenței „în mai multe jurnale”, „cu multe zile înainte de a se încerca acel atentat”, a unor declarații directe relative la asasinarea lui I. C. Brătianu, decizie luată „de un comitet de 50”²². Mai mult, fruntașul junimist se arăta contrariat de atitudinea ministrului de justiție Dimitrie Giani, care declara că guvernul nu dorea să acționeze în judecată ziarele respective: „când se atacă prețioasa persoană a ministrului de justiție în privința delicateții prestigiului său, faceți proces de presă;

când se atacă ministrul de interne printr-o broșură, faceți proces de presă, și când se atacă societatea întregă prin amenințare de asasinat, declarați că nu faceți proces de presă?”²³.

¹⁸ Carol I către Maria de Flandra, București, 22 martie/3 aprilie 1881, în Sorin Cristescu, *op. cit.*, p. 95-96.

¹⁹ Sorin Liviu Damean, *op. cit.*, p. 218.

²⁰ Paraschiva Căncea, *op. cit.*, p. 83-84.

²¹ Apostol Stan, *op. cit.*, p. 130.

²² Titu Maiorescu, *Discursuri parlamentare cu priviri asupra dezvoltării politice a României sub domnia lui Carol I*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și comentarii de Constantin Schifirneț, vol. II – 1876-1881, București, 2003, p. 282.

²³ *Ibidem*, p. 291.

²⁴ Titu Maiorescu, *Însemnări zilnice*, vol. II – 1881-1886, București, 1939, p. 9-10.

Referindu-se la liberali, Maiorescu nota: „simțeau înfrângerea și hotărâră, spre a para lovitura, să proclame a doua zi regatul. Aceasta se și făcu, din inițiativa Camerei (General Lecca! propunător), Sâmbătă, 14/26 martie 1881 și Lecca a motivat cu cuvântarea mea de ieri. Votat în unanimitate și eu împreună; apel nominal. La ora 4 ne-am dus la Senat, care a votat de asemenea în unanimitate. La ora 6 am fost cu toții la Palat (L. Catargi și Gen. Florescu însă n-au venit). Noul rege a scris legea în prezența noastră [...] Eu salut peste tot, cu veselie, ca făcător de rege”²⁴.

După părerea noastră, este discutabilă

măsura în care junimiștii au dorit o impulsivitate puternică a guvernului liberal în direcția unei imediate proclamări a regatului²⁵; considerăm, mai curând, că aceștia doreau, prin cuvintele lui Maiorescu, adoptarea unor măsuri concrete la adresa activității socialiștilor și a libertății presei²⁶. În sprijinul supoziției noastre aducem inclusiv lipsa de convingere în necesitatea actului proclamării, exprimată de același Titu Maiorescu, care se întreba de ce totul s-a consumat în acel moment, când I. C. Brătianu eșuase în tentativa formării unui guvern de coaliție, iar chestiunea Dunării se afla în plină desfășurare²⁷.

Totuși, la 14/26 martie 1881, la o zi după interpelația deputatului junimist, președintele Camerei a deschis ședința cu o moțiune prin care era proclamat Regatul României. În discursul său, generalul Lecca observa că „s-a lăsat asemenea să planeze îndoiala că unii membri ai Camerei n-ar avea simțăminte monarhice. Să ne grăbim dar a săvârși marele act al proclamării regalității României pentru a dovedi că întru aceasta nu este deosebire de simțăminte între Români”²⁸.

Poate involuntar, Vasile Boerescu sublinia ingrata situație în care se afla guvernul liberal: „(Regatul) era impus prin cerințele opiniei publice atât de tare, încât ne-a trebuit multă putere de voință, mai ales nouă din guvern, cari, din cauza poziției noastre, suntem ținuți a fi mai reci pentru că modelăm elanul națiunii și să întârziem transformarea lui în fapt. Astăzi însă Dv. știți că nu am mai putut rezista. Camera, în fața circumstanțelor existente și ținând socoteală de faptele interioare, a luat inițiativa și a propus acest proiect de lege, la care guvernul aderă și cu care se unește”²⁹.

Relevantă pentru contextul proclamării ni se pare observația făcută de Alexandru Lahovari, care declara: „Fie ca această zi să se petreacă fără ca să reamintim divisiunile între noi, cari sunt și vor rămânea [...] dacă entuziasmul dă coroanele, numai concordia, numai dreptatea, numai înțelepciunea le întărește pe fruntea celor ce le poartă”³⁰.

S-a creat, astfel, impresia că proclamarea regatului constituia mai curând o

²⁵ Apostol Stan, *op. cit.*, p. 133.

²⁶ „Aș voi prin urmare să obțin de la guvern o declarație lămurită și mai precisă decât s-a dat până acum, dacă a luat sau gândește să ia măsurile necesare prin care să se stârpească acea credință din spiritul public și din contră să se știe bine, că orice încercare revoluționară va fi pedepsită” – Titu Maiorescu, *Discursuri parlamentare...*, p. 297.

²⁷ *Idem*, *Istoria contemporană a României*, București, 1992, p. 159.

²⁸ „Monitorul Oficial al României”, I, 15 martie 1881, p. 1816.

²⁹ *Ibidem*, p. 1817.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Paraschiva Căncea, *op. cit.*, p. 84-85.

³² *Ibidem*, p. 85; vezi și Apostol Stan, *op. cit.*, p. 136.

³³ „Monitorul Oficial al României”, I, 15 martie 1881, p. 1809.

ripostă la adresa acuzațiilor formulate cu o zi înainte de junimiști, ei fiind percepuți, în acest sens, ca un factor esențial de presiune asupra guvernului³¹. După cum era de așteptat, măsura în cauză a contribuit la o diminuare considerabilă a solemnității actului, precum și a ideii de raliere a tuturor formațiunilor politice în jurul lui. De asemenea, importanța pe care un asemenea act istoric ar fi trebuit să o dobândească a fost micșorată inclusiv prin absența unui număr de 42 de deputați și a 27 de senatori³².

Prin urmare, participanții la votul unanim au fost 99 în Camera Deputaților și 40 în Senat. În raportul adresat suveranului de către consiliul de miniștri se preciza: „Corpurile Legiuitoare [...] au luat inițiativa și au votat astăzi, în unanimitate și fără nici o deosebire de partid [...] România, constituită în Regat, completează și încoronează opera regenerării sale”³³. Replica lui Carol I la aflarea veștii a fost edificatoare, din perspectiva

unui bilanț al domniei sale până în acel moment: „Eu primesc dar titlul de Rege, nu pentru mine, ci pentru mărirea României, sigur fiind că el nu va desface de loc legăturile strânse cari mă unesc cu poporul meu [...] Să dea Dumnezeu ca primul rege al României să se bucure de aceeași dragoste, cari a răsplătit pe ultimul prinț de toate necazurile”³⁴.

Prin prisma redactării, legea cu numărul 710³⁵, promulgată la 15/27 martie 1881, se apropia mai mult de doctrina conservatoare, termeni ca „stabilitate” și „ordine” demonstrând existența unei cedări formale din partea ideologiei liberale, definită prin termeni ca „progres” sau „democratizare”³⁶. Desigur, această „înfrângere” nu l-a oprit pe Titu Maiorescu de la publicarea, în ziarul „Timpul”, a unui articol în care observa datoria liberalilor de a mulțumi conservatorilor pentru gestul lor de împiedicare a abdicării lui Carol I, în 1871. Exclusiv datorită acestui gest, aprecia omul politic junimist, guvernul liberal a fost capabil să-l felicite pe Carol la 1881, în noua sa calitate de rege. Autorul continua pe același ton malițios, exprimându-și speranța că, atunci când se vor afla în opoziție, liberalii se vor arăta a fi „supuși tot așa de credincioși ai Majestății Sale regele României”³⁷.

În ședința din 14/26 martie 1881, I. C. Brătianu declara că ar fi dorit o amânare a proclamării nu din cauza presupusei existențe, în interiorul guvernului liberal, a unor idei sau convingeri republicane, ci pentru a nu pune Europa în fața unui alt caz de politică a „faptului împlinit”, care, în opinia prim-ministrului, ar fi dat o impresie de instabilitate. Liderul liberal nu dorea ca puterile europene să perceapă actul proclamării altfel decât ca „național și unanim”, observând necesitatea ca acum, după proclamare, să se demareze o acțiune internațională de recunoaștere a Regatului României³⁸. Brătianu își exprima, de asemenea, „crența tare că numele Carol I al României va străluci în etern alături cu numele Leopold I al Belgiei, ca modelele cele mai perfecte și mai demne de imitat”³⁹.

³⁴ Carol I, *Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular)*, vol. I, București, 1912, p. 72.

³⁵ Mihai Cezar Săvulescu, *10 mai 1881 – o triplă semnificație*, articol accesibil online la adresa <http://www.romanalibera.ro/editie/index.php?url=articol&tabel=ZO6052005&idx=87>.

³⁶ Paraschiva Căncea, *op. cit.*, p. 86.

³⁷ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 121.

³⁸ Apostol Stan, *op. cit.*, p. 135.

³⁹ I. C. Brătianu, *Acte și cuvântări*. Ediție de G. Marinescu, C. Grecescu, București, 1936, p. 207.

⁴⁰ Șerban Rădulescu-Zoner, *Dunărea, Marea Neagră și Puterile Centrale 1878-1898*, Cluj, 1982, p. 113; vezi și Sorin Liviu Damean, *op. cit.*, p. 217-218.

⁴¹ Ioan Scurtu, Ioan Bulei, *Democrația la români 1866-1938*, București, 1990, p. 159.

⁴² Apostol Stan, Mircea Iosa, *Liberalismul politic din România de la origini până la 1918*, București, 1996, p. 231.

Un motiv în plus pentru decizia de a acționa a lui Brătianu l-a constituit faptul că unii fruntași conservatori, între care Alexandru Lahovari și Titu Maiorescu, lansaseră în presă ideea potrivit căreia schimbarea viziunii guvernului român în problema Dunării, în sensul adoptării unei poziții mai conciliante, a fost cauzată de încercarea obținerii acordului pentru proclamarea regatului. Pe lângă caracterul de „fapt împlinit” al actului, nici documentele nu atestă, însă, ipotezele lansate de opoziție⁴⁰.

La nivelul vieții politice interne, consecințele proclamării Regatului României au avut o importanță indiscutabilă. În primul rând, s-a luat decizia ca, din cauza coincidenței cu funeraliile țarului Alexandru al II-lea, festivitățile încoronării să aibă loc pe 10/22 mai 1881⁴¹. La 1/13 aprilie, au fost votate articolele care transformau termenii de „Domnitor” și „Principatele Unite” în „Rege”, respectiv „Regatul României”⁴².

O altă măsură a fost demisia, la 5/17 aprilie, a guvernului condus de I. C. Brătianu, explicația oficială constând în acordarea posibilității de decizie suveranului, având în vedere contextul creat de proclamarea regatului. Brătianu argumenta, de asemenea, că motivul pentru care nu a demisionat imediat după acest act s-a datorat necesității discutării și aprobării bugetelor în Cameră. Cu toate acestea, decizia demisiei s-a datorat, în bună măsură, credem, eșecului formării unui guvern de coaliție cu Partidul Conservator, fruntașul liberal dorind inclusiv o atenuare a atacurilor la adresa grupării pe care o conducea⁴³.

O consecință însemnată, de această dată cu implicații atât interne, cât și externe, a fost votarea legii împotriva străinilor (sau legea de expulzare). Asasinarea țarului Alexandru al II-lea generase o adversitate extrem de puternică a cercurilor conducătoare ruse la adresa socialiștilor și a nihilistilor; în această ordine de idei, Giers, ministrul rus de externe, condiționa recunoașterea regatului de dovedirea capacității României de a-și apăra vecinii de revoluție⁴⁴, prin adoptarea unor măsuri represive la adresa socialiștilor ruși din țara noastră.

Deși organizate cu mare fast și având o durată de trei zile, sărbătorile dedicate proclamării regatului nu au reflectat întru totul entuziasmul general, actul înfăptuit la 14/26 martie părând să ia mai mult prin surprindere populația țării⁴⁵. Oportunitatea organizării ceremoniei de încoronare a fost pusă la îndoială de însuși Carol Anton, tatăl proaspătului rege; acesta îi scria fiului său: „în creațiunile noi de state nu se fac încoronări simbolice; Grecia și Belgia sunt un exemplu pentru aceasta [...] Regatul este un fapt desăvârșit, care, prin ceremonia încoronării, n-ar produce, desigur, o întărire a ecoului persistent pe care l-a avut simpla și demna proclamare”⁴⁶.

La rândul său, fiul replica: „Gândurile pe care tu le-ai scris despre încoronare și mirungere îmi erau rostite din suflet și eu am combătut dinainte toate aceste ceremonii”, dar atrăgea atenția: „în mod surprinzător, am întâlnit aici o anume rezistență chiar în cercurile liberale. Se pornește de la această premisă și se consideră chiar necesar să se arate poporului regalitatea în formă concretă, ceea ce ne-a condus până la urmă la un compromis”⁴⁷.

Pe lângă faptul că tranziția la regat nu comporta schimbări majore, de fond, în conținutul monarhiei, prerogativele lui Carol I rămânând aceleași⁴⁸, majoritatea românilor nu erau conștienți decât în mică măsură, dacă nu chiar deloc, de importanța instituirii noii forme de stat. Cât despre oamenii politici, nu puțini au fost cei care, în discursurile lor, au plasat cu precădere accentul asupra componentelor de „stabilitate și ordine” aduse prin proclamare⁴⁹, subliniind noua postură a României, de partener de încredere în relațiile internaționale.

⁴³ *Ibidem*, p. 240.

⁴⁴ Vasile Cristian, Gheorghe Iacob, *op. cit.*, p. 329.

⁴⁵ Keith Hitchens, *op. cit.*, p. 66.

⁴⁶ Carol I, *op. cit.*, p. 81-82.

⁴⁷ Carol I către Carol Anton de Hohenzollern, Sinaia, 29 aprilie / 11 mai 1881, în Sorin Cristescu, *op. cit.*, p. 98.

⁴⁸ Paraschiva Căncea, *op. cit.*, p. 88.

⁴⁹ „Monitorul Oficial al României”, I, 15 martie 1881, p. 1819.